

Jean Guitton
Moja filozofska
oporoka

Prev. Tadeja Petrovčič
Jerina,
Mohorjeva družba,
Celje, 2003.

Redkokdaj imamo priložnost v rokah držati delo filozofa, ki bi posredovalo mišljenje, zgoščeno v nečem, kar je v času in kar je v večnosti. Gre za »obdobje« Guittonovih zadnjih trenutkov tuzemskega življenja, njegove smrti, pogreba in sodbe. V tem »obdobju« njegovo mišljenje, mišljenje pred smrtjo, ki odzvanja in osnuje Guittona tudi po smrti, postane preprosto – poglobljeno v to, kar je zares pomembno: odnos človeka do Boga in Boga do človeka. Vse ostalo najde svojo mero v tem. Ne zapada dolgotrajnemu in mukotrpnemu razmišljanju in dokazovanju svojih trditev, ne ubada se s podrobnostmi. To pa ne pomeni, da njegovo razmišljanje izgubi filozofsko težo. V oziru na smrt in v njeni bližini, tako pravijo, se človek »omeji« na bistveno in z bistvenim dovrši misel, ki jo je mislil celo življenje.

Vendar pa v tej preprostosti podane misli leži veliko zapletenih, bistvenih vprašanj. Guitton je človek, ki je svoje življenje podaril mišljenju krščanske misli. Bil je zaveden katoličan, stalno navzoč tako

v francoskem kot javnem življenju onkraj meja Francije. Prizadeval si je za umestitev krščanstva in katolištva v to, čemur bi lahko rekli sodobnost. Sodobnost izžareva manko Boga v človeškem svetu. Po velikih filozofskih sistemih novega veka, ki so hoteli iz človeka izpeljati vse bivajoče in ga tako postaviti na mesto Boga, se je izkazalo, da človek ni sposoben nositi takega bremena in se kaj kmalu sesuje oz. razbije na kose, ki predstavljajo posamezna področja delovanja človeškega duha. Enotnost, ki je bila navzoča v srednjeveškem mišljenju sholastike, je preveval in ohranjal Bog, ta pa je bil ob dovrstitvi novega veka razglašen za mrtvega. Enotnost je šla, človek pa v tem ni več našel svoje mere. Pojavili so se nepremostljivi prepadi med Bogom in človekom, onostranstvom in tostranstvom, vero in razumom. Guitton skuša premostiti te nepremostljive prepade, *diafore*, ki človeškega duha trgajo na kose. Zaveda se, da je premostitev možna samo na polju sproščenega, odprtega odnosa med Bogom in človekom. Šele na podlagi tega začne človek združevati različna področja svojega duha. Ta se združijo v načinu njegove biti, v njegovi eksistenci, ki pride do izraza oz. se dovrši in prečiščeno zgosti v trenutkih pred njegovo smrtjo. Bog ne sprašuje po tem ali onem področju člo-

veškega duha, vpraša pa po načinu njegovega (krščanskega) življenja.

Glede na to, da je Guitton živel bolj ali manj zgledno krščansko življenje, bi kdo mislil, da se je njegova misel končno dovršila v ne-dvomnem, jasnem vedenju o sebi, o zadevah *tukaj*, Bogu in zadevah *onkraj*. Toda v svoji knjigi Guitton priča ravno nasprotno. Navdajajo ga dvomi o vsem tem. A to niso dvomi, ki bi pristali v nedovršeni skepsi, ki ne dvomi o sebi, s tem pa človeka bega in mu jemlje njegove mere v odnosu z Bogom, ampak je govor o dvomu, ki dvomi o sebi in s tem poraja gotovost. Toda nekaj oz. nekdo mora zasejati v človeka nemir takšnega dvoma. V Guittonovi knjigi stori to nenavadni obiskovalec, ki umirajočega obišče, in slednji pristane na pogovor z njim. Ta obiskovalec je Lucifer, ki po svoji stari navadi nosi namesto luči temo. Guitton izkoristi to temo, da bi se utrdil v odnosu do Boga. Postavi se v nekakšno točko nič, iz katere naj bi še zadnjikrat utrdil in potrdil ta odnos. Gre namreč za njegovo odrešenje in pripraviti se mora na sodbo, ki ga čaka. Vselej je namreč tako, da človek išče Boga ravno zato, ker ga je že našel. Pred njegovo smrtjo se pri njem zvrstijo veliki ljudje, ki so bistveno vplivali nanj. Najprej pride Pascal. Vprašuje ga po razlogih za verovanje v Boga,

sledi Bergson, čigar učenec je bil. Ta hoče vedeti, zakaj je kristjan. Končno pride k njemu papež Pavel VI, ki ga vpraša, zakaj je katoličan. Vsem tem navede svoje razloge in jih utemelji. To kaže na nujnost njegove zbranosti v celoto, ki jo bo na svoj sodni dan predložil Kristusu v razsodbo. Najti mora Boga, vzpostaviti odnos do njega in sekundo pred smrtjo pripeljati odnos do svojega vrhunca in dopolnitve z besedami priznanja njegove ljubezni do Boga. Potem umre. Kmalu zatem se znajde na svojem pogrebu, kjer mora biti, da bi slišal, kako so drugi gledali nanj in način njegovega življenja. Dobi resničnejšo podobo o tem, kaj je v javnem življenju pomenil in kakšno podobo je kazal. Ob tem se zaplete v pogovor z nekaterimi zanimivimi osebnostmi. Kramlja z de Gaullom, Sokratom, Blondelom – francoskim filozofom 20. stoletja, Dantem, svojo ženo in drugimi. Kramlja o zlu, o nesmrtnosti človeške duše, o lepoti in poeziji, ter v tem išče in odkriva svojo življenjsko držo. Boga je našel, s tem tudi sebe v odnosu do njega. Sedaj pridejo na vrsto vprašanja, katerih odgovori najdejo svojo mero v tem odnosu. V odgovarjanju Guitton še naprej razkriva sebe. Poleg tega smo priča zanimivemu, njemu lastnemu načinu razmišljanja, ki temelji in izhaja iz protislo-

vij. Zlo in pekel sta npr. zato, ker je Bog.

Proti koncu pogrebne mase se mu znova pridruži tisti nenavadni obiskovalec, kateri mu je prej služil za potrditev lastnih nazorov in življenjske drža. Sedaj je zadeva drugačna. Lucifer ga spomni na nekaj trenutkov v njegovem življenju, ko je zavestno govoril proti Bogu, proti krščanstvu,... skratka proti vsemu, v čemer se je prej potrjeval. Spravi ga na kolena, v nezavest. Želi, da bi zasovražil Boga, da bi okusil slast sovražstva, slast, ki izhaja iz tega, da ga bo Bog premagal, ker je močnejši. Guittona razbije na kosce; zruši njegovo življenjsko delo poenotitve človeka v celoto – pripelje ga do tega, da ne ve več, kdo je. Njemu samemu ga izgubi oz. pogubi.

Končno stoji v sodni dvorani, kjer mu sodi Kristus, pred njim stoji sv. Peter s ključi nebeškega kraljestva, pa Janez evangelist, njegov zavetnik, zanj pa posredujeta sv. Terezija iz Lisieuxa, katera je pred njegovo poslala k njemu izpraševalce, in Pavel VI. Toži ga angel, njegova razbremenilna priča pa je predsednik Francois Mitterand, njegov učenec. Sodni zbor zahteva od njega priznanje tega, kar je v resnici: filozof in grešnik; slednje je pravzaprav vzrok sodišča. Guitton spozna, da mora odvreči masko in biti iskren. Skupaj z Mitterandom ponovita pred sodiščem njun

zadnji pogovor, ki je tekel o najpomembnejših stvareh človeške usode. V tem pogovoru smo priča najglobljemu odsevu Guittonovega življenja. Zajema vsa področja človeškega duha: Boga, pekel, politiko, moralo, svobodo, vprašanje biti in niča, dobrega in zla, nesmrtnosti... Pogovor je dolg, Guitton pa ima rad preproste in jasne stvari. Zato sv. Terezija prebere nekaj besed, za katere Guitton ve, da so njegove zadnje, besede, ki jih je napisal Ruysbroek Čudoviti. Sodna dvorana po teh besedah utihne, celo obnemi, saj Kristus izreče sodbo.

Moja filozofska oporoka je knjiga o delu in celoti. Je knjiga o bistvu in preprostosti. O filozofiji, ki je pouk o smrti. Je knjiga o človeku kot človeku v načinu njegove biti. In knjiga o meri človeka in njegovem smislu. Guitton spozna, da je človek zares *človek* šele, ko je z roko v roki z Bogom. Prepada je premoščen, most pa sta tako Bog kot on sam.

Človek zajema Boga in Bog zajema človeka. Dvoje sta in dvoje bosta ostala večno, pa vendarle sta tudi eno. Povezuva, most je ravno knjiga, ki je Guittonovo življenje. Ne konča se pri smrti, konča se pri sodbi.

Matjaž Feguš